

POSUDOK

na habilitačnú prácu

**PhDr. Tomáš Tandlich, PhD. : Hospodárske výsady niektorých miest
a mestečiek v 16. a 17. storočí. Nitra 2014, 114 str.**

Habilitant Tomáš Tandlich sa zapísal do análov slovenskej historiografie v poslednom desaťročí ako aktívny bádateľ, autor a spoluautor publikujúci monografie, štúdie a články. Vo svojej tvorbe sa venuje najviac obdobiu stredoveku a ranného novoveku. Z obsahového (tematického) hľadiska išlo dosiaľ o práce o obchodných cechoch, o dejinách bratislavskej židovskej komunity na konci stredoveku, alebo bol spoluautor textov o šľachte v bratislavskej stolici a. i. Publikuje v slovenčine, ale z jeho tvorby vyšiel už aj v preklade v Maďarsku. Aktívne sa zúčastňuje na konferenciách a seminároch doma a v zahraničí.

Predložený habilitačný spis dr. T. Tandlicha, PhD. čiastočne nadväzuje na jeho predchádzajúce výskumy publikované v monografii „Mestečká na území bratislavskej, nitrianskej a tekovskej stolice“ (Nitra 2013). V tejto skoršej monografii reflektoval výskumy v oblasti cechovej a remeselnej výroby v jednom špeciálnom sídlišťno-urbanistickom priestore - zemepanského mestečka – oppida. Tieto fungovali vlastne v celej epoche uhorského feudalizmu. Súčasnou habilitačnou témou autor „pootvoril“ a oživil tému zemepanských mestečiek, ktorá je oveľa častejšou v maďarskej resp. českej či nemeckej historiografii. Už ako oponent knižne vydanéj monografie som vo svojom posudku upozornil na náročnosť skúmanej témy z viacerých hľadísk. Náročnosť tejto problematiky je aj v predloženej habilitačnej práci. Pôvodne som si myslel, že habilitant bude pokračovať v započatých výskumoch a rozšíri ho o nové lokality. Stalo sa to len čiastočne, ale to je právo výberu témy autora.

Autor sa tentoraz zamerá predovšetkým na hospodárske výsady vybraných mestečiek v prvých dvoch storočiach novoveku u nás. Práca obsahuje 12 kapitol, z čoho jedenásť je venovaných tej ktorej vybranej lokalite a jedna je úvodom do problematiky. Štruktúra práce je štandardná, na škodu by nebola hoci aj stručná (historiografická) kapitola o stave bádania k skúmanej téme. Prácu uzatvára Záver, ako aj použité archívne pramene a literatúra. Autor v nej ako dosiaľ vždy preukázal usilovnosť a pracovitnosť. *Pokiaľ ide o zásadné hodnotenie tohto habilitačného spisu je nesporné, že ide o pôvodnú prácu autora založenú na vlastnom výskume s použitím odbornej literatúry, kde dominovali spracované monografie mestečiek. Výsledky práce sú plne adekvátne jeho bádateľskému potenciálu.* Prirodzene, že úlohou oponenta nie je len chváliť a konštatovať pozitíva, ale kriticky sa vyjadriť k posudzovanej práci resp. upozorniť na tie miesta, ktoré môžu byť predmetom diskusie pri jej obhajobe. Preto sa sústredím len na poznámky a pripomienky, ktoré môžu byť autorovi užitočné aj pri prípadnom knižnom vydaní habilitačného spisu.

Poznámky a pripomienky:

- precizovanie názvu prácu – geograficky (lokálne)
- výber jednotlivých mestečiek by si vyžadoval adekvátne zdôvodnenie - filozofiu a metodiku ich výberu a výskumu. Na základe akých kritérií postupoval autor pri stanovovaní svojej hypotézy. Nestačí tu zdôvodnenie „reprezentatívniosti,, a ďalším určujúcim dôvodom bol výskyt monografie vybraného mestečka, tu sa viac menej habilitant plne spolieha na výsledky vydaných jednotlivých monografií miest a mestečiek ...
- rovnako aj pri štruktúre výberu a poradia lokalít, nezdá sa mi ideálnym zvolenie poradia podľa abecedného princípu. Podobne tak trochu nesystémovo sa javí aj výber miest (jedného slobodného kráľovského a jedného banského mesta – prečo ?) a potom už nasledujú len zemepanské mestá. Aj tu zaznieva otázka - podľa akého kľúča postupoval ? – geografického, podľa majiteľa, demografického faktora, hospodárskeho a obchodného významu, rádiusu trhovej sféry a blízkosti obchodných ciest, či potenciálu ich rozvoja práve v ranom novoveku ai. ?
- v úvodnej (východiskovej a zároveň „gruntovnej“) kapitole by sa žiadalo urobiť analýzu rozdielov medzi slobodnými kráľovskými a zemepanskými mestami (absentuje čo i len zmienka o literatúre, ale aj genéze miest - dnes už klasikov mestskej problematiky na Slovensku – Marsina, Varsik, Ratkoš, Špiesz). Tu by sa žiadalo viac pozornosti venovať celkovej charakteristike zemepanských mestečiek , ak nie všeobecne tak napr. aj len u vybraných a v práci skúmaných mestečiek. Zdôrazňujem to preto, lebo tu bol na to priestor, na analýzu a syntézu .....keďže v jednotlivých kapitolkách a ani v závere sa tak nestalo.
- podobne v tejto časti sa mohol autor pokúsiť o typológiu zemepanských mestečiek v Uhorsku a ním skúmanými mestečkami na Slovensku. Autor píše o zemepanských privilegovaných mestečkách – boli teda aj zemepanské mestečka neprivilegované ? (záver s. 103). Prínosné by boli jeho zistenia podobnosti či rozdielnosti medzi oppidom z územia dnešného Slovenska a trebárs „mezöváros“ na území dnešného Maďarska ((k čomu jestvuje obsiahla staršia i novšia literatúra)
- autor uvádza počet zemepanských mestečiek v 15. stor. približne na 800 – 850. Na inom mieste pre druhú polovicu 16. stor. cca 600- žiadalo by sa naznačiť tendencie ich vývinu, rozvoja , či poklesu trebárs i na vybranom príklade skúmaných mestečiek ...
- prepísané výsady z úvodu práce zaradiť na koniec práce ako prílohy , lebo ich autor v texte neinterpretuje

- je na škodu , že habilitant si neosvojil niektoré z pripomienok z posudku na minulé knižné vydanie. Konkrétne aj v tomto rukopise pri základnom popise mestečiek by bolo treba tieto mestečká zaradiť podľa počtu výsad, jarmokov ako aj uviesť počty obyvateľov, počet cechov a remeselníkov, cien a cenových relácii nielen v textovej (slovnej) podobe, ale prehľadnejšej tabuľke (tabuľkách) alebo v inej grafickej podobe. Prínosné by bolo i mapové zobrazenie skúmaných mestečiek.
- jednotlivosti nebudem uvádzať, nakoľko pri každej takejto väčšej práci sa vyskytujú. Predsa z absencie ďalšej použitej literatúry mi chýba jedna – Pálffyho syntéza dejín Uhorského kráľovstva, jedna z najlepších monografií posledného obdobia pre náš raný novovek (Pálffy, G. A Magyar Királyság és a Habsburg Monarchia a 16. században. Bdp. 2010, 564 s.). Keďže autor sa viac menej uspokojil s monografiou skúmaného mestečka, nie vždy to stačí, lebo mestečká a ich vývin vychádzali z charakteru a špecifik príslušného feudálneho panstva. Inak povedané, podľa panstva sa významne profilovalo aj zemepanské mestečko. A to už by malo zaujímať habilitanta. Príklad Žarnovice - centra Revištského komorského panstva – uvádzam preto, lebo ho poznám veľmi dobre, nakoľko som uskutočnil niekoľkoročný archívny výskum tohto „vzorového“ komorského panstva so špecifickými funkciami (popri rigoróznejšej práci vyšli tlačou aj ďalšie dve štúdie).

Poznámka pred záverečným hodnotením - ak som bol dosiaľ v pripomienkach k habilitantovi kritický, zdôrazňujem to aj preto, že habilitant je odborne i jazykovo pripravený na ďalšie výskumy. Predpokladám, že téma sa mu stane „osudnou“ a bude vo výskumoch z tejto problematiky pokračovať. Čaká ho ešte dosť práce, či už pôjde skúmaním tejto témy smerom na východ formou sondy, typológie alebo žiaducej komparácie - jedno je isté - problematika výsad mestečiek tvorí zatiaľ len východisko k plnokrvnému obrazu poznania hospodárskeho vývinu Slovenska v novoveku.

Z á v e r :

z vyššie napísaného hodnotenia vyplýva, že predloženú habilitačnú prácu odporúčam na obhajobu. Po úspešnom priebehu habilitačného konania navrhujem udeliť PhDr. Tomášovi Tandlichovi, PhD. titul docent v študijnom odbore 2.1.7. história.

Bratislava 31. marca 2015

Prof. PhDr. Jozef Baďurík, CSc.

FIFUK v Bratislave